

320
20

Z. n. 18.

18. iij.

Q. D. B. V.
**ANNIVERSARIA
NATALITIORUM**

**SOLENNIA
SERENISSIMI PRINCIPIS AC DOMINI
DOMINI**

CHRISTIANI

DUCIS SAXONIÆ JULIÆ CLIVIÆ ET MONTIUM AN-
GARLÆ ET WESTPHALIÆ LANDGRAVII THURINGIÆ MARCHIONIS MIS-
NLE ET UTRIUSQUE LUSATLIÆ COMITIS PRINCIPIS HENNEBERGÆ
COMITIS MARCÆ RAVENSBERGÆ ET BARBLÆ DY-
NASTIÆ RAVENSTEINIÆ &c. &c. &c.

*PRINCIPIS AC DOMINI ET NUTRITORIS NOSTRI
LONGE CLEMENTISSIMI*

**DIE XXIII. FEBRUARII
RECOLENDÆ PIÆQUE CELEBRANDÆ
INDICIT**

ET AD

ORATIONEM

**INILL. AUGUSTEI AUDITORIO MAJORI
D. XXIV. FEBR.**

BENIGNE AUDIENDAM

**ILLUSTRES AULÆ SERENISSIMÆ MINISTROS UTRIUS-
QUE REIPUBL. PROCERES LITERARUMQUE ET BO-
NARUM ARTIUM FAUTORES NEC NON
ILL. AUGUSTEI CIVES**

OBSERVANTISSIME OFFICIOSISSIME HUMANISSIMEQUE
INVITAT

**M. CHRISTIANUS REINECCIUS SS. TH. B.
CONSIL. SAXO-QUE. ILL. AUGUSTEI RECTOR ET P. P.**

Inter severissimas Leges, quibus Deus Populum Israeliticum ad solius veri Dei cultum invitare, obligare & ab omni idololatriæ specie avocare voluit, merito refertur, qua legitur Exod. XX. 4. & 5. לא תעשה לך פסל וכל תמונה אשר בשמים ממעל ואשר בארץ מתחת ואשר בשמים מתחת לארץ : לא תשתחוה להם ולא תעבדם כי אנכי יהוה אלהיך אל קנא &c. i. e. *Non facies tibi sculptile, aut ullam imaginem eorum, que in caelis desuper, & que in terra infra, & que in aquis sub terra. Non incurvabis te illis & non coles ea, quia Ego JEHOVAH Deus tuus sum, Deus fortis Zelotes &c.* Quod hæc ærtilissime cum iis, qua in versiculo precedenti dicta sunt, cohæreant, Samuel Boblius tractatu peculiari ostendit ex infallibili principio accentuationis; & docent Varenius Comment. h. 1., Wasmuthus & plures alii, qui partim de Accentuatione Decalogi ex instituto scripserunt, partim Augustinianam divisionem Decalogi contra Reformatos defenderunt. Idque dum viderunt ipsi Reformati. Hinc etiam Guffetius in Comment. Linguae Hebr. ad vocem פסל p. 691. scribit: Hæc qua Reformati reputant duo mandata, in unum compergerunt Veteres qui *Petuchot h* & *Serbuoth* h posuerunt, quique illam accentuum catenam, qua mandata alia distinguuntur, contexuerunt. Ut autem numerum denarium impleant, primum concupiscentiæ interdictum a reliquis per *Serbutum* in Deuteronomio diviserunt. Hic cur pugnare velimus non video. Idemque agnoscit prima verba v. 3. לא יהיה לך אלהים אחרים על פני Non erit tibi Deus alius ante facies meas; *ambitu suo completi hanc quoque de פסל prohibitionem v. 4. & 5.* Atque observat, vocis פסל acceptionem, qua ad religiosas imagines ex usu Linguae restringitur, manifestum facere, non vetari fabricationem imaginum ad *usus civiles* destinatarum: nam sic פסל comperitur non significare vulgares imagines. Est igitur פסל *idolum sculptum*, & semper de religiosis imaginibus in Scriptura adhibetur, sive ex ligno fabricatis, sive fusis ex metallo, vel potius metallo obductis; in quo פסל a מכה distingui videtur, quod פסל *sculptile* materiam ligneam supponat, quæ quandoque metallo, auro &c. obducatur; פסל autem מכה ex puro metallo conficiatur. Hujus פסל porro jungitur תמיכה *imago, species, figura & pictura* qualiscunque, & prohibetur in cultu adorationis religioso. Quod clarissimis verbis legitur in loco parallelo Levit. XXVI. 1. לא תעשו אלהים ופסל ומצבה i. e. *ne faciatis vobis idola, neque sculptile & statuam erigatis vobis, neque lapidem imaginis detis in terra vestra ad adorandum coram ea.* Quod igitur in Exodi loco dicitur: לא תעשו ולא תשתחוה להם *ne adores*; id exponitur h. l. per להשתחוה *ne faciatis ad adorandum.* Extra vero rationem cultus religiosi, Deo ipso præcipiente & artifices instruente Cherubini formati sunt super arcam Exod. 5, 18. & his aliisque figuris & picturis exornatum fuit Templum Hierosolymitanum 1. Reg. 7. 29. 199. Hodieque Judæi idololatricas statuas & picturas לרשתרות averfantes, admittunt imagines doctrinæ, memoriæ & ornatus causa, seu ut ipsi loquuntur להחליט *descendi docendi* causa factas, quales reperimus in ipsorum ædibus & libris plurimas, non hominum modo, Patriarcharum & Prophetarum, sed & corporum celestium & terrestrium Solis, Lunæ &c. Utur de imagine protuberante Hominis it. Dragonis, aliisque quandoque supersticiose inter se dimicent. V. Seldenus de Jure Nat. & Gent. l. c. 6. p. 184. 199. Leidecker. de Republ. Hebr. l. 5. c. 4. p. 279. Carpzovius Disp. Acad. 3. p. III. &c. Quod facilius condonatur cæcis hodie Judæis, quam toleratur in Christianis, inter quos & olim fuit & hodie durat acerrima de ima-

imaginibus contentio: & in utramque partem sunt cœtus amplissimi qui excedunt & graviter errant. De Veterum contentionibus legi merentur *Dalleus* Libr. de imag., *Spanhemius*, *Jac. Owenus* it. *Dannbauerus* &c. Inter hodiernos errant Pontificii in excessu, imagines religiose adorando. Errant & Reformati in defectu, manifestationum Divinarum Imagines abominando & omnem imaginum in Templis usum & ornatum repudiando. Illa vero via media hic ibimus tutissimi, qua avetsemur, quod Deus averfatur sc. sculptilia לְדַשְׁאוּת, & adorationem & cultum omnem ejus, quod non est Deus; etenim nulla umbratilis & artificialis imago est Deus, nec in ea aut sub ea Deus unquam coli voluit, sed prohibuit Deut. 4. 15. 16., factumque graviter punivit Exod. 32. 4. 5. Unde juxta *Vasquezium*: non solum non licet colere imaginem pro Deo; sed etiam verum Deum in aliqua ejus similitudine sive imagine adorare; multo minus ergo alia imagines crucis Christi, Mariæ &c. adorandæ sunt: Et retineamus, quod Deus averfatus non est, sc. imagines, sculpturas & picturas vera historia, memoria & doctrina ergo factas, & quæ sunt sine scandalo. Attamen errores & navos artificum & falsos conceptus improvide intuentium aliosque abusus accidentales nostros non facimus, sed illos corrigendos, emendandos & eximendos cuique censemus. V. *Job. Fabricii* Amoen. Th. diss. 2. p. 87. *Dilherr.* Disp. Acad. T. 1. p. 722. *M. Pb. Nohr* disp. Pictor errans in Historia Sacra. *M. P. C. Hilscheri* errores Pictorum circa Nat. Chr. &c. Ipse enim artes hæc, quibus figuræ & picturæ efficiuntur, suis continentur cancellis & terminis, regulis & præceptis τὰ πρῆτα, nec ita crude intelligendum, vulgo quod nide dicitur: Pictoribus & Poetis omnia licere. Nam contra veritatem & pietatem Pictoribus & Poetis nihil quicquam agere licet. Quod ergo ipsam Imaginem Dei atinet, Deus quidem adeo non averfatur imaginem suam, ut ipse Deus Pater genuerit Filium imaginem & χαρὰ τῆρα τῆς ὁμοιότητος αὐτῆς; & Angelos & Homines creaverit ad imaginem Dei. Si vero Imago Dei aliquid in se & per se male esset, illa ipsa a Deo esse non potuissent. Nec tamen Homini conceditur Deo assimilare aliquid, quod Deo simile non est, eumque effigiare falsa & ficta representatione essentia. Hoc enim Deo indignum, impium & scandalosum est. Ut enim omnis conceptus v. g. de Deo corporeo falsus & peccaminosus est: ita etiam illicitum sub tali figura Deum κατ' ἔοικος velle sistere & aliis representare. Nam hoc est Dei essentiam invisibilem, spiritualement & incomprehensibilem convertere in visibilem picturam & inertem imaginem, contra omnem veræ imaginis rationem, quæ in scholis Sapientum traditur. Nam omnis imago procedit ad similitudinem alterius. Ubi ergo illa non est similitudo & ad eam habitudo seu processio, ibi nec imago est. V. *Calovius* Philos. p. 522. *Rudrauffius* Instit. & decif. Metaph. p. 585. *J. A. Oslander* Colleg. Metaph. p. 66. *Ebelius* Phil. p. 1148. Hæc tamen non obstant, quo minus Apparitiones Dei depingi possint juxta illos externe manifestationis modos in S. Scriptura v. g. Ef. 6. 1. 14. Dan. 7. 9. Matth. 3. 16. & in Apocalypsi traditos. In his enim picturis non essentia Divina exprimitur & representatur, nec Deus depingitur, quod fieri non potest nec debet: sed tantum historia illius apparitionis vel manifestationis, qua Deus ipse se patefacere dignatus est, adumbratur. De qua, verba sunt *D. Calovii* T. XI. Syst. p. 49., si animi conceptu ideam & imaginem formare licet, (sine qua utique ea ne legi quidem ac considerari potest,) nemo sanus inficiabitur picturam aut sculpturam imagine eandem pariter oculis sisti citra prævaricationem posse, & - in templis sisti quoque. historie memoria & doctrina causa. Nam neque in hoc præcepto nec alibi prohibetur representatio, sed cultus adoratio; nec ea ratione representatur Deus per se, sed id, quo aliquando manifestari voluit Deus. Conf. *J. Schmidius* Com. in Proph. min. p. 794., *Baldwinus* in C. C. p. 85., *Mislerus* in C. C. p. 45., *J. A. Oslander* Th. Moral. p. 273. *Dannbauerus* Hodom. Calv. p. 137. &c. Cete-

Caterum sicuti Veteres externis illis manifestationum Divinarum modis & speciebus sibi inharendum non putarunt, sed suas cogitationes & orationes ad Deum ipsum direxerunt: ita etiam nos has imagines intuentes earumque intuitu ad pias cogitationes & preces excitatos animum nostrum oportet invocare ab omni materiali conceptu & elevare ad Deum, qui Spiritus est. Omnis enim cultus & omnis adoratio, in qua quis Deum & essentiam Divinam sub tali schemate & imagine corporea concipit, aliquid cultus idololatriæ adjunctum habet, ut recte judicat *D. Majus* T. 2. Disp. Acad. p. 179. Tales ergo conceptus crassi, quos plerique præsertim ex imperita plebe sibi formant, ante oculos sibi ponendo imaginem v. g. *Viri Barbatæ Senis* &c., quando de Deo cogitant & precantur, evitandi sunt & imaginibus non fovendi. Sed ut audito campanæ signo excitari nos quidem patimur ad fundendas preces, nec tamen inharemus sono campanæ: ita etiam excitemur conspectu & contemplatione imaginum, sed missa imaginis specie corporea mox mentem nostram elevare ad Deum ipsum debemus eumque invocare in Spiritu & Veritate. Et cum illa sit mentis humanæ imbecillitas, ut Deum & SS. Trinitatem difficultè absque schemate contemplari possimus, & prout admodum ruamus in ejusmodi materiales conceptus corporis extensi &c. non displicere potest illud *D. Speneri* aliorumque Asceticorum Theologorum consilium, quo, ne simpliciores in precibus suis turbentur, suadent, ut mox in Christum animos oculosque suos dirigant. Verba *Speneri* sunt in der Glaubens-Lehre p. 165. *Es wissen (gottselige Herzen) absonderlich nicht, was sie sich vorstellen sollen, wo sie mit Gott handeln, da wir uns kein Bild von der H. Dreieinigkeit machen können. So gewöhnen sie sich nur an Christum zu gebenden. Da finden sie den Vater, denn er ist in ihm, und auch den H. Geist, der sein Geist ist.* Omnia vero illa, quæ in figuris inanimatorum & artificialibus picturis ex mandato Dei abominari debemus & cavere, ne iis in cultu Dei & ad idololatriam abutamur: eadem in naturalibus & creatis rebus, quæ suo quodam modo a Deo Dei imaginem gerunt, observanda sunt, ut illis nos ad celebrationem Dei excitari patiamur, non autem in iis abripiamur ad idololatriam sive crassam sive subtilem. Una Dei imago *ipsius* Filius Dei est & divino cultu a nobis adoratur & colitur. Præter hanc quicquid in Cælo & terra extra Deum est, quod Dei genere imaginem existimatur, suspiciendum est, non adorandum, In cælis Angeli & Cœlites omnes gerunt Dei imaginem, sed adorari nunquam volent Apoc. 19, 10. In terris homines sancti & renati & in primis pii Reges & Principes Dei gerunt imaginem, eorumque Sapientiam Sanctitatem, & Justitiam admiramur, sed non adoramus eos, nec unquam ipsi adorari cupient impune Aet. 12, 23. Verum hæc Sanctorum & Principum Christianorum pietas est; ut quem admodum ipsi verum veri Dei cultum sine cultu imaginum Deo præstant & curant, soli Deo humiliter adhærentes: ita etiam eidem soli & nos in puritate doctrinæ fidei sine omni idololatriæ specie & fiducia in carne posita ut adhæreamus, velint atque mandent. Et de tali Principe Christiano & Pio nos quoque hodierno lætissimo die *Serenissimi ac Clementissimi Nutritii nostri* Natali in primis lætamur & gloriamur. Ac proinde in Oratione nostra solenni **CHRISTIANUM** Principem ad summi Principis imaginem recipiendam gerendamque natum & renatum ita intuebimur, ut ipsius Serenissimi exemplo in Deum laudes effundamus, eidemque vota nostra pro Principis vita nuncupemus. Hanc igitur Solennissimam Panegyrim, ut *Illustres Serenissime Aula Ministri* & utriusque Reipubl. Procures exoptatissima sua presentia ornent, eique literarum Fautores & Cultores nostrique Ill. Augustei Civis decentissima frequentia intersint, observantissime oramus & enixissime contendimus.

P. P. Dominica Esto mihi A. O. R. M DCC XXIV.

Leucopetra, literis G. A. Legii, Aul. & Augustei Typogr.

Nr 885.
40

ULB Halle
001 556 347

3

So.

Witt

2. C.

Q. D. B. V.
**ANNIVERSARIA
NATALITIORUM**

**SOLENNIA
SERENISSIMI PRINCIPIS AC DOMINI
DOMINI**

CHRISTIANI

DUCIS SAXONIÆ JULIÆ CLIVIÆ ET MONTIUM AN-
GARLÆ ET WESTPHALIÆ LANDGRAVII THURINGIÆ MARCHIONIS MIS-
NLE ET UTRIUSQUE LUSATIÆ COMITIS PRINCIPIS HENNEBERGÆ
COMITIS MARCÆ RAVENSBERGÆ ET BARBLÆ DY-
NASTÆ RAVENSTEINII &c.&c.&c.

*PRINCIPIS AC DOMINI ET NUTRITORIS NOSTRI
LONGE CLEMENTISSIMI*

**DIE XXIII. FEBRUARII
RECOLENDÆ PIEQUE CELEBRANDA
INDICIT**

ET AD

ORATIONEM

**IN ILL. AUGUSTEI AUDITORIO MAJORI
D. XXIV. FEBR.**

BENIGNE AUDIENDAM

**ILLUSTRES AULÆ SERENISSIMÆ MINISTROS UTRIUS-
QUE REIPUBL. PROCERES LITERARUMQUE ET BO-
NARUM ARTIUM FAUTORES NEC NON
ILL. AUGUSTEI CIVES**

**OBSERVANTISSIME OFFICIOSISSIME HUMANISSIMEQUE
INVITAT**

**M. CHRISTIANUS REINECCIUS SS. TH. B.
CONSIL. SAXO-QUERE. ILL. AUGUSTEI RECTOR ET P.P.**

